

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ

Ο ευνούχος
(= Λουκιανός 47)

Ο σύντομος διάλογος που ακολουθεί έχει απλή δομή. Ο Λυκίνος, που αποτελεί λογοτεχνικό προσωπείο του ίδιου του Λουκιανού, συνομιλεί με τον Πάμφιλο και του ανακοινώνει μια πολύ ιδιότυπη δίκη που συνέβη στην αγορά των Αθηνών. Η εξιστόρηση της περιέργης αυτής δίκης αφορμάται ίσως από ένα πραγματικό ιστορικό γεγονός και στόχο έχει τη διακωμώδηση των φιλοσόφων και την αποκάλυψη των καθαρά ωφελιμιστικών και υλικών αιτίων της ενασχόλησής τους με τη φιλοσοφία.

Το 176 μ.Χ. ο αυτοκράτορας Μάρκος Αυρήλιος (161–180), ενόσω βρισκόταν σε επίσκεψη στην Αθήνα, ανακοίνωσε την ίδρυση έμμισθων εδρών φιλοσοφίας και ρητορικής. Η έδρα της ρητορικής ήταν μία και δόθηκε στον ρήτορα Θεόδωρο από τον ίδιο τον αυτοκράτορα. Οι έδρες της φιλοσοφίας, αντιθέτως, ήταν πολλές (κατά πάσα πιθανότητα οκτώ), και αντιστοιχούσαν, ανά δύο, στις σημαντικότερες σχολές φιλοσοφίας της εποχής: την πλατωνική, την περιπατητική, τη στωική και την επικούρεια. Η πλήρωσή τους ανατέθηκε στον Ηρώδη τον Αττικό, ο οποίος πρέπει και να έκανε τους πρώτους διορισμούς. Η αμοιβή των φιλοσόφων ανερχόταν στο ιδιαίτερα υψηλό ποσό των δέκα χιλιάδων δραχμών ετησίως.

Η μετάφραση βασίστηκε στο αποκατεστημένο αρχαίο κείμενο της έκδοσης του M. D. MacLeod, *Luciani opera*, τόμος III, Οξφόρδη: Oxford University Press 1980, σ. 70–75.

Ο ευνούχος

1. ΠΑΜΦΙΛΟΣ: Από πού μας έρχεσαι, Λυκίνε, έτσι σκαμμένος απ' τα γέλια; Πάντοτε, βέβαια, είσαι μες στην καλή χαρά και λαμπερός· όμως, αυτό που σου συμβαίνει τώρα φαίνεται να ξεπερνά τα ειωθότα: δεν μπορείς με τίποτε να σταματήσεις να γελάς.

ΛΥΚΙΝΟΣ: Από την αγορά έρχομαι, Πάμφιλε, και θα σε καταστήσω αμέσως κοινωνό του γέλιου μου μόλις ακούσεις σε τι είδους δίκη παραβρέθηκα: φιλόσοφοι άνθρωποι να ερίζουν μεταξύ τους!

ΠΑΜΦ.: Στ' αλήθεια, αυτό που λες είναι πράγματι αστείο, να βρίσκονται σε επίσημη αντιδικία άνθρωποι που φιλοσοφούν, ενώ θα έπρεπε κανονικά, ακόμα και μεγάλες αν είχαν διαφορές, να μπορούν να τις επιλύσουν ειρηνικά.

2. ΛΥΚ.: Μα πώς, καλέ μου, ειρηνικά να επιλύσουν διαφορές αυτοί που, μόλις συναντήθηκαν, έσυραν ολόκληρες άμαξες από βρισιές! ο ένας στον άλλον, με τρομερές κραυγές, επιμονή και πείσμα;

ΠΑΜΦ.: Μήπως λοιπόν, Λυκίνε, τσακώνονταν για ιδέες, ως συνήθως, γιατί ανήκαν σε διαφορετικές σχολές;

ΛΥΚ.: Κάθε άλλο. Διαφορετικό ήταν το ζήτημα και θα σ' το πω. Είχαν και οι δυο τις ίδιες πεποιθήσεις και

ανήκαν μάλιστα στην ίδια σχολή. Όμως, συστάθηκε δίκη μεταξύ τους και ως δικαστές παραβρέθηκαν για να ψηφίσουν οι καλύτεροι και γηραιότεροι και σοφότεροι άνδρες της πόλης, αυτοί ενώπιον των οποίων θα ντρεπόταν κανείς και μόνον να πει κάτι παράταιρο, όχι να κάνει τέτοιες αναισχυντίες...

ΠΑΜΦ.: Εμπρός λοιπόν, δεν μου λες τώρα την ουσία της δίκης για να καταλάβω κι εγώ τι, τέλος πάντων, σου πρόκάλεσε τα τόσα γέλια;

3. ΛΥΚ.: Ιδρύθηκαν, όπως γνωρίζεις, Πάμφιλε, από τον αυτοκράτορα έδρες φιλοσοφίας έμμισθες, με διόλου ευκαταφρόνητη αμοιβή, για τις διάφορες σχολές των φιλοσόφων —εννών τους Στωικούς και τους Πλατωνικούς και τους Επικουρείους, και ακόμα αυτούς του Περιπάτου—, έδρες ίδιες για όλους. Και μόλις πεθάνει αυτός που κατέχει την έδρα πρέπει κάποιος άλλος να τον διαδεχτεί εκλεγμένος με την ψήφο των αξιοτέρων. Και το έπαθλο δεν είναι καμιά ασπίδα από δέρμα βοδιού, όπως λέει ο ποιητής,² ούτε κανένα ζώο για θυσία, αλλά δέκα χιλιάδες δραχμές ετησίως — για να κάνει τι; για να συνομιλεί με νεαρούς!

ΠΑΜΦ.: Αυτά τα ξέρω. Άκουσα, μάλιστα, ότι κάποιος πρόσφατα πέθανε από δαύτους, νομίζω ο ένας από τους δύο Περιπατητικούς.

ΛΥΚ.: Αυτή ακριβώς, Πάμφιλε, είναι η ωραία Ελένη που για τα μάτια της μονομαχούσαν. Και έως εδώ, καλά· τίποτε το ιδιαίτερα αστείο — αν εξαιρέσεις, βέβαια, το γεγονός ότι, ενώ ισχυρίζονται πως είναι φιλόσοφοι και πως περιφρονούν δήθεν τα χρήματα, κατόπιν αγωνίζονται γι' αυτά σαν να ήταν η πατρίδα που κινδύνευε και τα ιερά των πατέρων τους και οι προγονικοί τους τάφοι...

ΠΑΜΦ.: Μα τούτο είναι και η επίσημη άποψη των Περιπατητικών: να μην περιφρονεί κανείς τα χρήματα τελείως αλλά να τα θεωρεί κι αυτά ως ένα απ' τ' αγαθά, το τρίτο στη σειρά.³

ΛΥΚ.: Σωστά. Τέτοια πιστεύουν και, συνεπώς, ο πόλεμός τους έγινε σύμφωνα με τις πάτριες πεποιθήσεις. 4. Όμως άκου τώρα τι συνέβη μετά. Πολλοί και διάφοροι ήταν αυτοί που αγωνίζονταν να κερδίσουν τη θέση εκείνου του νεκρού — όχι στον τάφο. Δύο, όμως, ήταν οι επικρατέστεροι αντίπαλοι, ο Διοκλής ο γέροντας — ξέρεις ποιον εννοώ, τον εριστικό⁴— και ο Βαγώας, που κατά πώς φαίνεται είναι ευνούχος.⁵ Και αγωνίστηκαν πρώτα στα λόγια και απέδειξε ο καθένας τους ότι γνωρίζει βαθιά τις απόψεις της σχολής και ότι κατέχει γερά τον Αριστοτέλη και τις θέσεις του. Και, μα τον Δία, κανένας από τους δυο δεν ήταν καλύτερος από τον άλλον. 5. Προς το τέλος όμως της δίκης το ζήτημα περιπλέχτηκε ως εξής. Αφήνοντας κατά μέρος την επίδειξη των γνώσεών του ο Διοκλής στράφηκε προς τον Βαγώα και προσπαθούσε να τον ανακρίνει εξονυχιστικά για τον τρόπο του βίου του. Ομοίως και ο Βαγώας, κατόπιν, ανέκρινε τον αντίπαλό του για τη δική του τη ζωή.

ΠΑΜΦ.: Δικαιολογημένα, Λυκίνε. Μάλιστα, το μεγαλύτερο μέρος του λόγου τους θα έπρεπε να περιστρέφεται γύρω απ' αυτό το θέμα. Και εγώ, αν τύχαινε να είμαι δικαστής, σ' αυτό θα αφιέρωνα, μου φαίνεται, τον περισσότερο χρόνο: να μάθω ποιος ζει καλύτερα και όχι ποιος έχει τη μεγαλύτερη ευχέρεια στα λόγια· γιατί αυτός θα ήταν, φρονώ, καταλληλότερος για νίκη.

6. ΛΥΚ.: Σωστά τα λες, κι είμαι κι εγώ της ίδιας γνώμης. Αφού, λοιπόν, εξάντλησαν βρισιές και ανακρίσεις,

στο τέλος εἶπε ο Διοκλῆς ὅτι δεν εἶναι θεμιτό, οὔτε και κατὰ διάνοιαν, να ζητάει ο Βαγῶας θέση φιλοσοφίας και σχετικὰ βραβεῖα, γιατί εἶναι... ευνούχος. Ἐλεγε, μάλιστα, ὅτι οἱ «τέτοιου» ὄχι μόνον ἀπό τη φιλοσοφία να αποκλείονται πρέπει ἀλλά και ἀπό τα ιερά και τα περιρραντήρια και ἀπό ὅλες τις κοινωνικές εκδηλώσεις, γιατί εἶναι δυσοῖωνο και τρομερό το θέαμα ἑνας πολίτης που ανυποψίαστος βγαίνει ἀπό το σπίτι του να δει ξάφνου μπροστά του ἑναν τοιούτον.⁶ Και λόγος πολὺς γίνονταν γύρω ἀπό το θέμα αὐτό, καθὼς ο Διοκλῆς ισχυριζόταν ὅτι ο ευνούχος δεν εἶναι οὔτε ἄνδρας οὔτε γυναίκα ἀλλά κάτι το σύνθετο και μεικτό και τερατώδες και ἔξω ἀπό την ἀνθρώπινη τη φύση.

ΠΑΜΦ.: Κατηγορία πρωτόγνωρη ἀναφέρεις, Λυκίνε, και ἤδη κι ἐγὼ ἀρχίζω να γελῶ καθὼς ακούω τούτη την παράδοξη μομφή. Και ὁ ἄλλος; Τι ἔκανε; Παρέμεινε ἀραγε μουγκὸς ἢ μήπως προσπάθησε να ἀντικρούσει ὅσα του καταμαρτυρούσαν;

7. ΛΥΚ.: Στην ἀρχή ἀπό ντροπή και ἀπό δειλία —συναίσθηματα συνηθισμένα σε δαύτους— σιωπούσε ἐπὶ μακρόν και κοκκίνιζε, ἰδρῶνε και ξεῖδρῶνε. Στο τέλος ὁμως με μια λεπτὴ, σχεδὸν κοριτσιίστικη φωνή που μόλις ἀκουγόταν εἶπε ὅτι δεν εἶναι σωστό να τον αποκλείει ο Διοκλῆς ἀπό τη φιλοσοφία ὡς ευνούχο, ἀφοῦ και οἱ γυναίκες ἐπιτρέπεται να την ασκοῦν. Και μετὰ ἤρθαν οἱ Ἀσπασίες⁷ και οἱ Διοτίμες⁸ και οἱ Θαρρηλίες⁹ ὡς μάρτυρες υπεράσπισης και ἐπίσης κάποιος Κέλτης ευνούχος, μέλος της Ἀκαδημίας,¹⁰ που λίγο πριν ἀπό τη δική μας ἐποχὴ τιμήθηκε ἰδιαιτέρα ἀπό τους Ἕλληνας. Ὅμως ο Διοκλῆς ἀνταπάντησε ὅτι και κείνον τον Κέλτη, ἀν τριγύριζε τῶρα ζωντανός και ἔκανε τα ἴδια, θα τον ἀπέκλειε ἀπ' τη φιλοσοφία δίχως να

φοβηθεί διόλου την καλή γνώμη των πολλών. Μάλιστα, απάγγειλε από μνήμης και κάποιες μομφές που είχαν εκτοξευτεί εναντίον του από Στωικούς και Κυνικούς για να παρωδήσουν τη σωματική του έλλειψη.

8. Αυτά, λοιπόν, τα θέματα απασχολούσαν τους δικαστές. Και το πιο σημαντικό πρόβλημα ήταν τούτο: άραγε θα έπρεπε ή όχι να επιλεγεί κάποιος ευνούχος που θέλει να σταδιοδρομήσει στη φιλοσοφία και των νέων την παιδεία αξιώνει ν' αναλάβει; Ο ένας έλεγε ότι ο φιλόσοφος πρέπει και εμφάνιση και αρτιμέλεια να έχει και, πάνω απ' όλα, γενειάδα μακριά,¹¹ και να φαίνεται αξιόπιστος σε όσους θέλουν να μάθουν απ' αυτόν, κατάλληλος όμως και για τις δέκα χιλιάδες που από τον αυτοκράτορα θα πάρει, ενώ ένας ευνούχος είναι χειρότερος και από τους Γάλλους, τους ιερείς της Κυβέλης. Γιατί αυτοί, τουλάχιστον, είχαν κάποτε δοκιμάσει την ανδρική φύση, ενώ αυτός έχει ευθύς εξ αρχής αποκοπεί απ' αυτήν, και είναι αμφιβόλου φύσεως πλάσμα, σαν τις κουρούνες που ούτε με τα περιστέρια αλλά ούτε και με τα κοράκια τις συγκαταλέγουμε.

9. Ο άλλος έλεγε ότι η παρούσα κρίση δεν αφορά το σώμα αλλά τη δύναμη της ψυχής και ότι πρέπει να εξεταστεί το μυαλό και η γνώση των θεμάτων της επιστήμης· και μετά έφερε ως μάρτυρα τον ίδιο τον Αριστοτέλη που εκτιμούσε τόσο πολύ τον ευνούχο Ερμεία, τον τύραννο του Αταρνέα, ώστε να θυσιάζει προς τιμήν του όπως στους θεούς.¹² Μάλιστα, τόλμησε ο Βαγώας να προσθέσει και κάτι σαν το εξής: ότι είναι καλύτερος ένας ευνούχος για δάσκαλος των νέων, αφού ούτε να τον διαβάσει κανείς μπορεί στους μαθητές του, ούτε να πάθει ό,τι έπαθε ο Σωκράτης, να κατηγορηθεί δηλαδή ότι διαφθείρει

πιτσιρίκια. Κι επειδή χλευάστηκε τα μάλα που δεν έχει γένια, με χάρη, όπως τουλάχιστον νόμισε ο ίδιος, το αντέκρουσε κι αυτό. «Αν από την πλούσια», είπε, «γενειάδα να κρίνουμε πρέπει τους φιλοσοφούντες, τότε ο τράγος θα άξιζε στ' αλήθεια να προκριθεί πάνω απ' όλους!» 10. Τότε, ένας άλλος από τους παρόντες —ας μην φανερώσουμε το όνομά του¹³— είπε: «ωστόσο, άνδρες δικαστές, τούτος εδώ, με το λείο πρόσωπο, την κοριτσιίστικη φωνή και το παρουσιαστικό εν γένει του ευνούχου, θα σας φανεί, άμα γδυθεί, άνδρας με τα όλα του. Και αν δεν λένε ψέματα όσοι αναφέρονται σ' αυτόν, πιάστηκε κάποτε στα πράσα με μία παντρεμένη και βρέθηκε, όπως λέμε, με το πιστόνι στον κύλινδρο. Αλλά τότε, επειδή άνέτρεξε στις περί ευνούχου φημολογίες και βρήκε εκεί κατάλληλο κρησφύγετο, αφέθηκε ελεύθερος γιατί οι δικαστές δεν πείστηκαν για την κατηγορία έχοντας ως τεκμήριο αθωότητας το παρουσιαστικό του. Τώρα, όμως, μου φαίνεται θ' αλλάξει μάλλον τροπάριο προς χάριν του προκείμενου μισθού».

11. Ενόσω λέγονταν αυτά, γέλια ακούγονταν από όλους, όπως είναι άλλωστε και φυσικό. Ο Βαγώας, όμως, όλο και περισσότερο εκνευριζόταν κι άλλαζε χίλια χρώματα και τον έλουζε κρύος ιδρώτας. Κι ούτε, από τη μια μεριά, του φαινόταν σωστό να αποδεχτεί την κατηγορία της μοιχείας ούτε όμως, από την άλλη, του έμοιαζε άχρηστη η κατηγορία στην παρούσα περίπτωση.

ΠΑΜΦ.: Πραγματικά, είναι αστεία όλα αυτά, Λυκίνε, και θα σας χάρισαν προφανώς μια διόλου συνηθισμένη ψυχαγωγία. Τι όμως έγινε στο τέλος; Πώς έβγαλαν την ετυμηγορία τους οι δικαστές;

12. ΛΥΚ.: Δεν συμφωνούσαν, βέβαια, όλοι μεταξύ τους. Κάποιοι ήθελαν να τον γδύσουν και να τον εξετάσουν, όπως τους δούλους που αγοράζουμε, για να διαπιστώσουν εάν τάχα δύναται να φιλοσοφεί με αρχίδια. Και κάποιοι άλλοι —και τούτο ήταν ακόμα πιο αστείο— έστειλαν να φέρουν γυναίκες «από σπίτι» για να τον βάλουν να συνουσιαστεί: να τις πηδάει, δηλαδή, καθ' ην στιγμὴν ένας δικαστής, ο γηραιότερος και πιο αξιόπιστος απ' όλους, θα είναι παρών και θα κοιτά εάν πράγματι φιλοσοφεί. Κατόπιν τούτου, επειδή τα γέλια τούς είχαν όλους καταλάβει πλήρως και κανένας από τους παρόντες δεν μπορούσε να κρατήσει την κοιλιά του να μην σπάσει, αποφάσισαν να αναπέμψουν το θέμα στην Ιταλία για να εκδικασθεί εκεί.

13. Τώρα, λοιπόν, ο ένας τους γυμνάζεται, όπως λένε οι φήμες, στη ρητορική: ετοιμάζει επιχειρήματα και συντάσσει το κατηγορητήριό του επαναφέροντας τη μομφή της μοιχείας, αν και, όπως κάνουν οι άσχετοι ρήτορες, έτσι φάσκει κι αντιφάσκει, αφού η μομφή αυτή εντάσσει τον αντίδικο στους άνδρες. Ο Βαγώας, απ' την άλλη, ασχολείται τώρα με άλλα: δυναμώνει τον ανδρισμό του και έχει πάρει το πράγμα στα χέρια του! Μάλιστα, ελπίζει ότι στο τέλος θα επικρατήσει, αν καταφέρει ν' αποδείξει ότι δεν είναι διόλου υποδεέστερος από τ' άλογα που καβαλούν γαϊδούρια. Αυτή, λοιπόν, φαίνεται, φίλε μου, να είναι τώρα η άριστη για τη φιλοσοφία μέθοδος κρίσης και η απόδειξη όπου δεν χωρούν αντιρρήσεις. Συνεπώς, εύχομαι κι εγώ στον γιο μου, αφού είναι ακόμα μικρός, ν' αποκτήσει όχι το μυαλό, ούτε τη γλώσσα αλλά τον φαλλό που πρέπει στη φιλοσοφία.

ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΣ

«Ο Απολλώνιος στον βασιλιά των Πάρθων»

Περιστατικά από τον βίο του Απολλώνιου από τα Τύανα

(= *Τὰ ἐς τὸν Τυανέα Ἀπολλώνιον*, *TA*) 1.33–37

Ο Απολλώνιος γεννήθηκε στα Τύανα της Καππαδοκίας στην αρχή της εποχής που αργότερα ονομάστηκε «χριστιανική». Η γέννησή του παρουσιάστηκε ως θαυμαστή (*TA* 1.4–6). Από νεαρή ηλικία ο Απολλώνιος έδειξε έντονη έφεση στα γράμματα και τη φιλοσοφία με εμφανή τη διάθεση να επιτύχει όχι διανοητική απλώς γνώση αλλά έναν συνολικό τρόπο ζωής ασκητικό (*TA* 1.7). Στην ύστερη εφηβεία του, ασπάστηκε τον πυθαγορισμό —προφανώς σε κάποια από τις νεοπυθαγόρειες εκδοχές του— και τις συναφείς με αυτόν πεποιθήσεις και πρακτικές: χορτοφαγία, αποχή από το κρασί και τις ερωτικές απολαύσεις, άρνηση των αιματηρών θυσιών, πίστη στη μετεμψύχωση (*TA* 1.8). Μετά τον θάνατο του πατέρα του και την ενηλικίωση του ίδιου, ο Απολλώνιος απαρνήθηκε την πατρική περιουσία (*TA* 1.13) και άρχισε να ταξιδεύει ως περιπλανώμενος θεϊός άνηρ σε διάφορα μέρη, από την Ινδία και τη Βαβυλώνα έως την Αιθιοπία και τη Ρώμη. Διάφοροι πιστοί οπαδοί τον ακολουθούσαν. Μεταξύ αυτών ήταν και ο Δάμης από την Ιεράπολη της Συρίας (την αποκαλούμενη «Νινευί») που έγραψε κάποια απομνημονεύματα για τον βίο και την πολιτεία του δασκάλου του.

Στην αρχή των περιπλανήσεών του και για πέντε χρόνια, ο Απολλώνιος τήρησε όρκο σιωπής, γεγονός που δεν απέτρεψε,

ωστόσο, ούτε επεμβάσεις του για επιβολή δικαιοσύνης στα μέρη που επισκέφθηκε, ούτε την πρόκληση του θαυμασμού των ανθρώπων που σιωπηρά συναστράφηκε (TA I.14–15). Η φήμη της πνευματικότητάς του διαδόθηκε γρήγορα, και ιστορίες για θαύματα και ιάσεις άρχισαν να εξυφαίνονται γύρω από το πρόσωπό του. Σκοπός της ζωής του ήταν η ηθική ανανέωση των θρησκευτικών πρακτικών του εθνικού κόσμου και η εξάλειψη των αιματηρών θυσιών και των οργιαστικών τελετών. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο βρέθηκε σε σύγκρουση ακόμα και με αυτοκράτορες της ρωμαϊκής οικουμένης —συνελήφθη επί Νέρωνος (54–68 μ.Χ.) και, αργότερα, επί Δομιτιανού (81–96 μ.Χ.)— αλλά κατόρθωσε να αποφύγει την τιμωρία και να ζήσει μέχρι τα βαθιά γεράματα (TA I.14.1, πβ. 8.29). Πέθανε όταν ο Νέρβας, που ήταν προσωπικός φίλος του, βρισκόταν στην κορυφή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (96–98 μ.Χ.).

Από τον πρώιμο τρίτο αιώνα, αν όχι νωρίτερα, ο Απολλώνιος άρχισε να αναδεικνύεται ως ένας σημαντικός πνευματικός άνδρας (θεός ἀνήρ) του παραδοσιακού πολυθεϊσμού. Το 215 μ.Χ. ο αυτοκράτορας Καρακάλλας (211–217), γιος της Ιουλίας Δόμνας, που είχε ενδιαφερθεί ιδιαίτερα για την προσωπικότητα του Απολλώνιου, του αφιέρωσε ένα τέμενος στα Τύανα (TA 8.31.3). Αργότερα, τον τίμησε ο αυτοκράτορας Αυρηλιανός (270–275), σύμφωνα με τη μαρτυρία της *Historia Augusta* (Aurelianus 24), ενώ επί Διοκλητιανού (284–305) ένας ποιητής, ονόματι Σωτήριχος, συνέθεσε έπος με θέμα τον βίο του (Σούδα σ 877). Την ίδια εποχή, ένας ανώτατος αξιωματούχος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ο Σωσιανός Ιεροκλής, στο έργο του *Φιλαλήθης*, πρότεινε ρητά τη σύγκριση του Απολλώνιου με τον Ιησού. Από την αντίδραση του Ευσέβιου στον πρώιμο τέταρτο αιώνα, ο οποίος συνέγραψε μικρό πόνημα με τον σημαίνοντα τίτλο *Πρὸς τὰ Φιλοστράτου εἰς Ἀπολλώνιον διὰ τὴν Ἱεροκλεῖ παραλειφθεῖσαν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Χριστοῦ σύγκρισιν* (= *Απάντηση στα λεγόμενα του Φιλόστρατου για τον Απολλώνιο σχετικά με τη σύγκρισή του με τον Χριστό που μας παραδόθηκε από τον Ιεροκλή*),¹⁴ φαίνεται ότι η προβολή του Απολλώνιου ως ενός «Χριστού» των εθνικών είχε πάρει σημαντικές διαστάσεις.

Ο Φιλόστρατος, αποκαλούμενος ενίοτε «πρεσβύτερος» ή «Αθηναίος» για να διακριθεί από τον «νεότερο» ή «Λήμινο» συνονόματο γαμπρό του, γεννήθηκε περί το 170 μ.Χ. και πέθανε πριν από το μέσον του τρίτου αιώνα, μεταξύ των ετών 244–249. Ο Φιλόστρατος προερχόταν από οικογένεια της Λήμνου με σημαντικές πολιτικές διασυνδέσεις, σπούδασε ρητορική στην Αθήνα και στη συνέχεια εγκαταστάθηκε στη Ρώμη, όπου έγινε διάσημος σοφιστής. Κατόπιν προτροπής της καλλιεργημένης Ιουλίας Δόμνας (TA 1.3), συζύγου του αυτοκράτορα Σέπτιμου Σεβήρου (193–211) και μητέρας του Καρακάλλα, ο Φιλόστρατος ανέλαβε να εκθέσει τον βίο και την πολιτεία του Απολλώνιου. Για τη συγγραφή του έργου, που αποτελεί για μας την εκτενέστερη σωζόμενη βιογραφία της ελληνικής αρχαιότητας, ο Φιλόστρατος βασίστηκε α) στα απομνημονεύματα του Δάμη, τα οποία του εμπιστεύθηκε η Ιουλία Δόμνα, β) σε επιστολές του ίδιου του Απολλώνιου που ήταν ακόμα σε κυκλοφορία, γ) στο βιβλίο ενός Μάξιμου που περιέγραφε την παραμονή του Απολλώνιου στις Αιγές (αλλά όχι και στον αναξιόπιστο, κατά τη γνώμη του, Μοιραγένη, που είχε συγγράψει σχετικό έργο για τον Απολλώνιο), καθώς και δ) σε προσωπική έρευνα στους τόπους όπου είχε δράσει ο σοφός άνδρας και οι οποίοι διατηρούσαν άσβεστη τη μνήμη του (TA 1.2–3). Ειρηνικός στόχος του έργου (TA 1.2) ήταν να αποσείσει τις κατηγορίες που είχαν εκτοξευθεί κατά του Απολλώνιου, ήδη ενόσω ζούσε, σύμφωνα με τις οποίες ήταν ένας αγύρτης που εξαπατούσε τους αδαείς.

Στα κεφάλαια που μας ενδιαφέρουν, ο Απολλώνιος βρίσκεται με την ακολουθία του στη Βαβυλώνα προκειμένου να μάθει τη σοφία των Μάγων, ιερέων του περσικού ζωροαστρισμού (TA 1.25–27). Αφού πρώτα εντυπωσιάσει, με την ασκητική παρουσία και την αδιάλλακτη στάση του, διάφορους ανώτατους αξιωματούχους, ο Απολλώνιος κατορθώνει να συναντηθεί με τον Πάρθο («Μήδο» στο κείμενο) βασιλιά Ουαρδάνη Α' (π. 40–45 μ.Χ.), στον οποίο συστήνεται ως συνεχιστής της σοφίας και του τρόπου ζωής του Πυθαγόρα (TA 1.28–32).

μήτε ἄλλῶεν μήτε θῆλυ

Το κείμενο που μεταφράζεται είναι αυτό της έκδοσης του Christopher P. Jones, *Philostratus, Apollonius of Tyana*, τόμος I: *Books 1–4*, Loeb Classical Library 16, Κάιμπριτζ (Μασσ.): Harvard University Press 2005, σ. 110–124.